

DA LI SMO JEDNAKI/E ?

SLUČAJEVI NASILJA I DISKRIMINACIJE PREMA LGBTIQ OSOBAMA U 2011 GODINI.

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava
Beograd, 2012.

DA LI SMO JEDNAKI/E ?

Slučajevi nasilja i diskriminacije prema LGBTIQ osobama u 2011 godini.

Izdavač:

Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd

Tel: 011 3374 018, 064 700 8293

email: labris@labris.org.rs

www.labris.org.rs

Autori: Jovanka Todorović Savović

Darko Koenig

Tehničko uređenje, prelom i dizajn korica: Adorjan Kurucz

Fotografija: Emil Vaš

Vladimir Milovanović

Lektura i korektura: Dragoslava Barzut

Štampa: Standard 2, Beograd

Tiraž: 300

Izdavanje ove publikacije omogućila je:

ILGA Europe

Beograd, 2012.

SADRŽAJ

UVOD	5
ISTRAŽIVANJA	6
DISKRIMINACIJA U INSTITUCIJAMA	9
Žalbe Poverenici za zaštitu ravnopravnosti	16
SPROVOĐENJE ZAKONA	18
NASILJE ZBOG PRETPOSTAVLJENE ILI OČIGLEDNE SEKSUALNE ORIJENTACIJE	20
MEDIJI I DISKRIMINACIJA LGBTIQ OSOBA	23
ZAKLJUČAK	24

UVOD

Labris – organizacija za lezbejska ljudska prava već šestu godinu za redom objavljuje publikaciju o aktivnostima Labrisa i o položaju LGBTIQ osoba u Srbiji ali namera ove brošure jeste da se još više približe sami slučajevi diskriminacije i nasilja nad pripadnicima/cama ove manjine.

Poseban akcenat je stavljen na institucionalnu diskriminaciju. Tekst koji sledi, sa osvrtom na događaje koji su pratili zabranjenu Paradu ponosa 2011, približiće slučajeve u kojima državni organi i institucije vrše sistemsku diskriminaciju ili istu ne nastoje da spreče.

Namera autora je da opiše slučajeve u kojima se vidi nemoć države da zaštiti jednu od najranjivijih manjina uz napomenu da je, s obzirom na okolnosti koje su u daljem tekstu predstavljene, nemoguće izneti apsolutno sve slučajeve u nedostatku poverenja u institucije sa jedne, i nedostatku sistemskih rešenja za borbu protiv diskriminacije sa druge strane.

Emil Vaš - Novinska Agencija BETA

ISTRAŽIVANJA

Nema sumnje da je direktna i indirektna diskriminacija u Srbiji široko rasprostranjena na svim nivoima i prema svim manjinskim grupama ali su njoj svakako u najvećoj meri, pored romske populacije najizloženije LGBTIQ¹ osobe. Pored činjenice da je u Srbiji na snazi Zakon o zabrani diskriminacije još od 2009. godine, njegova primena nije potpuna zbog nedovoljne rešenosti države da radi na suzbijanju diskriminacije, sa jedne strane i nedostatka poverenja u institucije, od strane građana sa druge strane. Glavne uzroke diskriminaciji i netrpeljivosti različita istraživanja nalaze u obrazovanju i tradiciji, dok nespremnost institucija i nepoverenje građana u iste potiče od malog broja rešenih slučajeva, sporih izvršenja, loših pojedinačnih iskustava sa prijavom diskriminacije i nasilja, ali i strahom

od razotkrivanja seksualne orijentacije tokom procesa porodici ili javnosti.

Anketa koju je tokom decembra sprovela organizacija Labris pokazala je da se diskriminacija nad LGBTIQ osobama vidi kao sistemski; tako misli 90% učesnika/ca ankete.² Treba podsetiti da sistemski diskriminacija podrazumeva situacije u kojima se čitavoj LGBTIQ populaciji kao društvenoj grupi, na osnovu zajedničkog svojstva koje se odnosi na seksualnu orijentaciju i rodni identitet, uskraćuju mogućnosti, prava i zaštita koju ima ostatak društva. Ovi rezultati su u skladu sa Labrisovom kontinuiranom analizom prijavljenih i neprijavljenih slučajeva diskriminacije, pravnih normi i svakodnevnog iskustva LGBTIQ populacije, a koji nedvosmisleno ukazuju na to da je sistemski diskriminacija, naročito u određenim

¹ Akronim LGBTIQ ukazuje na nazive pripadnika/ca seksualnih manjina: lezbejke, gejeve, biseksualce, transeksualce, transrodne i interseks osobe i queer populaciju.

² <http://www.labris.org.rs/poll-results/da-li-mislis-da-u-srbiji-postoji-sistemski-diskriminacija-lgbt-osoba.html>

oblastima, više nego očigledna, kao i to da se ona ne može podvesti pod izolovane incidente.

Ovo su neki od primera u kojima je takva diskriminacija nad LGBTIQ osobama očigledna:

1. LGBTIQ populacija predstavlja jedinu manjinu u Srbiji kojoj je zabranjeno da se slobodno okupi i demonstrira prava zagarantovana zakonom i najvišim pravnim aktom, Ustavom;
2. LGBTIQ osobama se pretilo smrću ukoliko žele da iskoriste to pravo;
3. LGBTIQ populacija je diskriminirana kada je reč o svim pravima kojima proizlaze iz zakonom regulisanih partnerskih odnosa, bračnih ili vanbračnih, a koja su dostupna samo heteroseksualnim osobama;
4. Zbog sistemskog neprepoznavanja istopolnih zajednica, niz zakona je diskriminatoran prema LGBTIQ populaciji, uključujući Porodični zakon, Zakon o nasleđivanju i Zakon o zdravstvenoj zaštiti;
5. Sistemska diskriminacija nad LGBTIQ osobama je evidentna i prilikom implementacije postojećih zakona koji zabranjuju diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, pri čemu je učestao slučaj da su LGBTIQ osobe na različite načine u diskriminiranoj poziciji na radnom mestu, u obrazovnim ustanovama, porodici, kao i u državnim institucijama kao što su policija, tužilaštvo i sud.

Kako se navodi u istraživanju Centra za istraživanje javnih politika: “Jedan od razloga nepoverenja u institucije i nespremnosti pripadnika/ca LGBTIQ manjine da, na primer, slučajeve nasilja prijave policiji [...] jeste i neizvesnost i nepredvidljivost reakcije državnih institucija”³. Takođe, obrazovne ustanove na direktan i indirektan način podstiču stvaranje diskriminatornog ponašanja, prezentujući isključivo tradicionalni i heteronormativni sistem vrednosti, na direktan, i ne sankcionišući posledice takvog obrazovanja u sopstvenim ustanovama na indirektan način. Sa druge strane različiti, pojedinačni slučajevi diskriminacije potvrđuju da tradicionalna shvatanja imaju uticaj i na rad institucija koje bi trebalo nepristrasno i objektivno da pristupaju rešavanju problema diskriminacije i nasilja nad osobama neheteroseksualne orijentacije. Na kraju, najveći broj slučajeva diskriminacije i nasilja ostaje prijavljen samo nevladinom sektoru (nevladine organizacije – NVO za ljudska i LGBTIQ prava), koji na zahtev poverioca informacija u velikom broju slučajeva nisu u poziciji da reaguju. Iz tog razloga teško je odrediti tačan stepen diskriminacije kao i tačan broj slučajeva nasilja nad LGBTIQ osobama ali se može pretpostaviti da je on daleko veći od broja prijavljenih slučajeva. U daljem izveštaju biće razmatrani slučajevi nasilja

³ LGBT populacija i reforma sektora bezbednosti u Republici Srbiji - Centar za istraživanje javnih politika; Beograd, 2011 (25)

i diskriminacije koji su pre svega direktno prijavljeni Labrisu, zatim slučajevi koji su Labrisu poznati iz saopštenja drugih LGBTIQ organizacija i novinskih članaka. Labris je dao i kratak osvrt na odnos institucija tokom organizacionog procesa Parade. Prema poslednjim istraživanjima Centra za istraživanje javnih politika¹⁴, manjinske grupe koje se najčešće susreću sa diskriminacijom u Srbiji su Romi i osobe drugačije seksualne orijentacije od heteroseksualne – seksualne manjine. Međutim, realnost je pokazala da je LGBTIQ zajednica jedina manjinska grupa kojoj se otvoreno preti fizičkom eliminacijom. Netrpeljivost prema seksualnim manjinama, prema istraživanjima Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, utemeljena je još u obrazovanju a svoje osnove ima u tradicionalno shvaćenoj porodici. Rezultati tromesečnog istraživanja sprovedenog među 630 srednjoškolaca u šest gradova u Srbiji, ukazuju na zastrašujuću realnost. Čak 40 odsto srednjoškolaca u Srbiji smatra da su pripadnici LGBTIQ populacije bolesni, a oko 20 odsto misli da im nije mesto u njihovim školama i da “zaslužuju batine”. Kao osnov za ove predrasuda, rezultati potvrđuju postojanje stereotipa o rodnim ulogama u društvu: 45 odsto ispitanih srednjoškolaca misli da muškarac treba

da ima glavnu reč u porodici, a oko 30 odsto misli da žena može da bude potpuno ostvarena samo kao majka. Rezultati potvrđuju i postojanje stereotipnog mišljenja propagiranog od strane pojedinih klerofašističkih organizacija u Srbiji, da žene u Srbiji treba više da rađaju “kako bismo bili spaseni kao nacija”, skoro 45 odsto ispitanika dalo je ovaj odgovor. Autori ovog istraživanja ipak ukazuju na podeljenost mišljenja, navodeći da pored ekstremno desničarskih postoje i prilično liberalni. Tako rezultati govore da 14 odsto srednjoškolaca smatra da istopolnim parovima treba omogućiti usvajanje dece, a 16,5 odsto podržava istopolni brak.

LABRIS

4 Ibid (11)

DISKRIMINACIJA U INSTITUCIJAMA

Osim pojedinačnih slučajeva diskriminacije i nasilja, koji će u daljem tekstu biti opširnije prikazani, diskriminatorni postupci državnih organa i institucija mogu jasno determinisati stanje diskriminacije u jednoj državi. Same institucije države koje vrše diskriminaciju ili na nju ne reaguju, svakako umnogome otežavaju borbu protiv ovakvog vida ponašanja i na individualnom nivou. Vršeci ili ne sprečavajući diskriminaciju, državni organi i institucije ne samo da krše ustav, već daju loš primer i urušavaju sistem vrednosti koji bi trebalo da se temelji na toleranciji, jednakosti i uvažavanju različitosti. Labris je tokom rada na programima u 2011. godini imao priliku da zabeleži i isprati nekoliko slučajeva diskriminacije u državnim institucijama i organima, ali i da pomogne da se neki od njih reše. Slučajevi koji slede tiču se diskriminacije i uskraćivanja prava u sektoru bezbednosti, obrazovanja, zdravstva i administracije.

Veliki broj poziva se svodio na raspitivanje o mogućnostima dobijanja azila u inostranstvu, te mogućnostima trajnog napuštanja Srbije zbog kršenja osnovnih ljudskih prava.

Najteži oblik uskraćivanja prava i podsticanja nejednakosti je svakako zabrana Parade ponosa 2011. To se može uvideti analizirajući proces organizacije događaja kao što je Parada ponosa, tj. analizirajući pokušaj da se ostvari ustavom i zakonom zagarantovano pravo na javno, mirno okupljanje. Na to je nedvosmisleno ukazala prošlogodišnja Parada ponosa, na to su u još većoj meri ukazale okolnosti koje su pratile organizovanje Parade ponosa 2009. i 2011. godine. Prema saznanjima policije, 2009. godine su članovi/ce organizacionog odbora Parade ponosa dobili/e informaciju “da je u Srbiji nemoguće kupiti zapaljiva sredstva jer je sve već prodato”, da

se spremaju bombaški napadi iz paraglajdera na učesnike/ce skupa. Do koje mere je situacija bila ozbiljna pokazuje i činjenica da je ceo Organizacioni odbor Parade ponosa 2009. godine, nakon dobijanja rešenja o izmeštanju skupa, morao da na određeno vreme napusti zemlju.

Nešto slično ponovilo se i 2011. godine kada se dnevnom listu *Večernje novosti* obratio predsednik Nezavisnog policijskog sindikata Momčilo Vidojević, sa saznanjem su se NN lica spremala da zapale grad automobilskim gumama koje su kupljene pred zakazanu Paradu, nazivajući tu akciju "Beograd u plamenu"⁵. *Večernje novosti* u istom tekstu navode da se pripremaju paralelni skupovi, na isti dan kada je zakazana Parada ponosa, pozivajući se na izjave Mladena Obradovića. Ovakve navode je Organizacionom odboru Parade ponosa 2011, Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) demantovalo na narednom redovnom sastanku⁶, uz komentar da nemaju informacije da se takva akcija sprema. Ali je potvrđeno da se spremaju paralelni skupovi koji su prijavljeni MUP-u, ali da njihovo održavanje neće ometati održavanje Parade ponosa. Takođe kako kasnije

navodi dnevni list *Alo!*⁷, spekulisalo se da će se protiv učesnika skupa ići i rojevima pčela, što je u vreme pregovora Organizacionog odbora manifestacije takođe demantovano. Međutim, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije, nije izašlo sa saopštenjem kojim bi demantovalo ovakve navode. Naprotiv, poruke koje su dolazile iz MUP-a, zvaničnim izjavama samog Ministra Ivica Dačića, bile su da će se preduzeti sve moguće mere zaštite učesnika Parade ponosa 2011. Ista uveravanja, sve do poslednjeg sastanka sa Organizacionim odborom Parade ponosa, iznosili su i predstavnici MUP-a uz molbu da se organizatori ne obaziru na "špekulacije iz medija". Samo dan nakon što su organizatori dobili ova uverenja od predstavnika MUP-a, Parada ponosa 2011. zabranjena je odlukom Saveta za nacionalnu bezbednost, iz razloga opšte bezbednosti, odnosno u zvaničnom rešenju stoji: "U sprovedenom postupku po prijavi utvrđeno je da su se stekli razlozi iz člana 11. stav 1. Zakona o okupljanju građana Republike Srbije, odnosno da na skupu može doći do ometanja javnog saobraćaja, ugrožavanja zdravlja, javnog morala ili bezbednosti ljudi i movine"⁸

Treba takođe istaći da je zabrana Parade ponosa ključan događaj za

5 *Večernje novosti*, 27.09.2011: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/aktuelno.69.html:346808-Policija-Akcija-Beograd-u-plamenu-tokom-Parade-ponosa>

6 Organizacioni odbor je tokom priprema manifestacije Parada ponosa u Beogradu 2011. održao 9 sastanaka sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije, u cilju obezbeđivanja učesnika te manifestacije.

7 *Alo!* 07.10.2011: <http://www.alo.rs/vesti/42356/Rojevima-pcela-na-gejeve-i-policiju>

8 Zvanično rešenje Ministarstva unutrašnjih poslova/direkcija policije/polijska uprava za grad Beograd/PS Savski Venac/Broj 212-613/11/30.09.2011.

LGBTIQ zajednicu u 2011. godini jer je time država stavila do znanja na koji način tretira seksualne manjine i njihova osnovna prava, kada toj manjinskoj grupi uskraćuje ustavom i zakonom garantovano pravo na slobodu okupljanja dok čitava međunarodna zajednica prati svaki postupak i reakciju vlasti u vezi sa ovim događajem. Imajući u vidu da je društveni kontekst u kom je Parada ponosa trebalo da se desi, isti (isti zakonski okvir i vlast) može se lako zaključiti da je presudni faktor bila politička volja, koja je za razliku od 2009. godine kada je Parada ponosa održana, 2011. i 2009. izostala. Ono što zabrinjava jeste činjenica da nakon zabrane Parade ponosa nije usledila apsolutno nikakva debata u krugu političara niti je bilo ko od političara predložio sastanak sa organizatorima zabranjene Parade. U samom organizacionom procesu dogodili su se neslavni predsedani koji su Srbiju udaljili od civilizovanog sveta, poput zajedničkog saopštenja organizacije krajnje desnice i nezavisnog policijskog sindikata, medijskog senzacionalističkog izveštavanja o ekstremno ugroženoj bezbednosti učesnika skupa a bez ozbiljnih informacija od strane policije u vezi sa tim navodima. Jednom rečju bio je to poraz i kapitulacija države i njenih institucija.

Tako se izvodi zaključak da policija nije spremna da zaštiti učesnike ovog javnog događaja i garantuje pravo na slobodu javnog okupljanja. Neki

od LGBTIQ aktivista/kinja navode da ovakvi postupci dovode do nepovećanja LGBTIQ populacije u državne institucije. "Jedan od bitnih elemenata određenja policije kao institucije jeste njena uloga u obezbeđenju Parade ponosa. Taj događaj koji je naročito došao u fokus pažnje poslednje dve godine, umnogome određuje fokus opažanja LGBT populacije o imidžu policije – ako su to nekad bili Kosovo i građanske demonstracije, danas je to Parada ponosa"⁹. Zanimljivi su navodi pripadnika MUP-a koji za isto istraživanje kao pomake u saradnji sa LGBTIQ populacijom navodi upravo saradnju sa Organizacionim odborom parade ponosa: "MUP je kao primer brige o bezbednosti LGBT osoba naveo upravo saradnju sa Organizacionim odborom Parade 2011, odnosno činjenicu da nije bilo nikakvih napada na njihovim konferencijama za medije, prilikom lepljenja letaka i organizacije "Prajd vika", promotivne manifestacije koja je organizovana u sedmici pred zakazanu Paradu 2. oktobra 2011"¹⁰.

Pored toga, kao dobar primer brige o bezbednosti LGBTIQ osoba u MUP-u navode da je pojačana pozorička, patrolna i operativna delatnost uoči Parade ponosa. Kontinuiran obilazak mesta gde se nalaze sedišta udruženja NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava kao i domova aktivista za LGBTIQ prava

⁹LGBT populacija i reforma sektora bezbednosti u Republici Srbiji - Centar za istraživanje javnih politika; Beograd, 2011 (27)

¹⁰ Ibid.

i članova i članica Organizacionog odbora Parada ponosa 2011, ali i redovno praćenje pretnji aktivistima/kinjama i LGBTIQ populaciji generalno – putem društvenih mreža.

Policija je i ranijih godina dokumentovala pretnje upućene LGBTIQ zajednici i aktivistima za LGBTIQ prava, ali je ove godine intenzivirana saradnja sa tužilaštvom. Tako da je tokom oktobra 2011. nekoliko LGBTIQ aktivista/kinja davalo svoje iskaze povodom pretnji organizatorima Parade ponosa 2011. koje su objavljene na društvenoj mreži Facebook. Tokom istrage identifikovano je 12 lica koja su upućivala pretnje preko ove društvene mreže organizatorima Parade ponosa i pripadnicima LGBTIQ populacije. Zbog ovih pretnji, protiv dva lica je podneta krivična prijava za krivično delo ugrožavanja sigurnosti, a protiv jednog lica je podneta krivična prijava za krivično delo uništavanja i oštećenja tuđe imovine. Ostalih devet lica je saslušano u svojstvu osumnjičenih i tom prilikom su im oduzeti računari i poslani na veštačenje u cilju podnošenja krivičnih prijava. Dalje informacije o ovim slučajevima nisu poznate ni Labrisu ni Organizacionom odboru Parade ponosa.

Centar za istraživanje javnih politika je u intervjuu sa predstavnicima Ministarstva unutrašnjih poslova 21. oktobra 2011. godine, došao do podatka da se u rukovodstvu policije svi napadi na manjinske grupe vode

“kao posebna kategorija u izveštajima i analizama na mesečnom i godišnjem nivou”¹¹, međutim po zahtevu za pristup informacijama od javnog značaja, koji je Labris uputio MUP-u, nije dostavljena informacija o ukupnom broju napada na pripadnike seksualnih manjina u toku 2011. godine, sa obrazloženjem da takva evidencija u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova ne postoji.

U daljem izveštaju biće razmatrani individualni slučajevi diskriminacije koji su direktno prijavljeni Labrisu kao i slučaj koji je postao predmet interesovanja Labrisa zbog sličnosti sa programom kojim se Labris bavi, a za koji je Labris saznao iz medija. Ovi slučajevi govore o rasprostranjenosti institucionalne diskriminacije na pozicijama direktne saradnje sa građanstvom u njihovim svakodnevnim aktivnostima. Potrebno je ponovo napomenuti da su ovo slučajevi za koje Labris zna, a imajući u vidu nepoverenje građana treba pretpostaviti da ovakvih slučajeva ima daleko više.

Slučaj diskriminacije na osnovu očigledne seksualne orijentacije u oblasti zdravstva prijavljen je Labrisu početkom 2011. godine, a dogodio se kada je D.R. pozeleo da postane dobrovoljni davalac krvi. Osnov po kojem je bio diskriminisan je bio odgovor na upitnik Zavoda za transfuziologiju u ulici Svetog Save u

¹¹ LGBT populacija i reforma sektora bezbednosti u Republici Srbiji - Centar za istraživanje javnih politika; Beograd, 2011 (30)

Beogradu. Naime, D.R. je na pitanje: "Da li ste imali analni seksualni odnos u poslednjih 6 meseci?", odgovorio potvrdno. Zbog davanja potvrdnog odgovora na to pitanje D.R. nije bio u mogućnosti da donira krv.

Kada je rekao da je gej i da je to uobičajeni vid seksualnog odnosa, sugerisano mu je da se uzdrži od seksualnih odnosa 6 meseci ukoliko, kako je sam rekao, želi da bude human. "Ušao sam kod doktorke Tatjane Šoškić, 12.01. 2011. oko 10 h pre podne i analizirala je moj upitnik koji sam prethodno popunio. Zaključila je da ne mogu dobrovoljno da dam krv zbog toga što imam pirsing i zato što sam u poslednjih 6 meseci praktikovao analni seks. Rekla je da pirsing *može da proguta*, ali ne i činjenicu da sam u poslednjih 6 meseci imao analni seksualni odnos. Kada sam joj rekao da sam ja human čovek i da želim da pomognem ljudima kojima je to potrebno, ona je odgovorila da mogu da budem human tek nakon perioda od šest meseci u kojem neću upražnjavati analni seks."

Odmah posle. D.R. je, nastojeći da istraje u svojoj odluci, otišao na VMA gde je bez problema donirao krv. Labris je uputio upit Zavodu za transfuziologiju gde je zatražen razlog zbog kojeg pitanje u upitniku ne glasi: "Da li ste imali nezaštićeni analni seksualni odnos u poslednjih 6 meseci?" i uopšte zdravstveni razlog zbog kojeg je ovo pitanje

relevantno, budući da se donirana krv testira na sve polno prenosive bolesti. Iz Zavoda nije upućen nikakav odgovor do danas.

Labris je još 2006. godine sproveo akciju brisanja spornog pitanja "Da li ste imali istopolne seksualne odnose?" iz upitnika za davanje krvi. Međutim, ostavljanje ovog pitanja na koje se D.R. požalio predstavlja indirektnu diskriminaciju gej muškaraca koji žele da budu donatori krvi, tako da prikrivena diskriminacija i dalje postoji. Takođe, navodi Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Rodoljuba Šabića, a u vezi sa ovim upitnikom, ukazuju na činjenicu da se podaci o ličnosti ne čuvaju na adekvatan način. Ovaj upitnik sadrži veliki broj ličnih pitanja kao što su: ime, prezime, adresa, JMBG, i veliki broj podataka o zdravstvenom stanju jedne osobe, a prema rečima Šabića "čuvaju se vezani konopcem na tavanu" te ustanove.

Povodom diskriminacije u administrativnom postupku izdavanja uverenja o bračnom statusu, Labrisu se obratila devojka u martu 2011. godine, zatraživši pomoć i savet zbog nepostojanja mogućnosti da to uverenje dobije od opštine u kojoj je upisana u Matičnu knjigu rođenih. Uverenje joj je bilo potrebno zbog zaključivanja istopolnog braka u zemlji EU koja to pravo poznaje, konkretno u Španiji. Bitno je napomenuti da je u svrhu

izdavanja Uverenja o slobodnom bračnom stanju neophodno podneti zahtev u kome se navodi svrha uverenja, izvod iz matične knjige rođenih, uverenje o državljanstvu, uverenje o prebivalištu, ali i fotokopija lične karte i fotokopija pasoša budućeg bračnog partnera. Kada je službenica opštine saznala da se radi o zaključivanju istopolnog braka, rekla je da takvo uverenje nije moguće izdati.

Da ovo nije usamljeni slučaj pokazuje i saopštenje Gej-lezbijskog info centra (GLIC) u kojem se navodi da "Srbija ne dozvoljava svojim državljanima da sklope bračnu zajednicu sa osobama istog pola u inostranstvu, jer u tom slučaju odbija da im izda Uverenje o slobodnom bračnom stanju"¹². Gej lezbejskom info centru se obratio gej muškarac, državljanin Srbije sa trenutnim prebivalištem u Austriji, koji želi da registruje istopolnu zajednicu sa austrijskim državljaninom istog pola. U saopštenju se dalje navodi: "Kada službenici vide da su u pitanju osobe istog pola, oni na osnovu Porodičnog zakona Republike Srbije, odbijaju taj zahtev i time ne dozvoljavaju da gej brak bude sklopljen u inostranstvu. Smatramo da takvom praksom uverenje prestaje da bude uverenje, već počinje da bude dozvola, odnosno odobrenje!"¹³. Ovde se postavlja pitanje na koji način će lezbejke, gejevi i biseksualci iz

Srbije biti u mogućnosti da zaključe brak u bilo kojoj zemlji ako nailaze na ovakvu prepreku u svojoj, koju su između ostalog i zbog toga, prinuđeni da napuste? S obzirom da raniji slučajevi ovog oblika diskriminacije nisu zvanično zabeleženi, pretpostavlja se da su radi izbegavanja ovakvih neprijatnosti pripadnici neheteroseksualne menjine bili prinuđeni da navode lažne razloge za izdavanje uverenja i time sami kršili zakon.

Novosađanin R.M. obratio se sredinom 2011 godine Labrisu tražeći savet u vezi sa postupanjem predsednika kućnog saveta zgrade u kojoj je sa svojim partnerom iznajmljivao stan. Naime predsednik kućnog saveta je vršio psihičku torturu kad god bi ga sreo R.M. na hodniku Taj psihički pritisak bi se sastojao od niza neprijatnih pitanja koja su zadirala u njegovu intimu i narušavala pravo na privatnost. Nakon nekoliko meseci konstantnog uznemiravanja od strane predsednika kućnog saveta, R.M. je rešio da pronađe stan na nekoj drugoj adresi. Nije želeo da pokreće nikakav postupak.

Slučaj koji je verovatno najpotresniji, u odnosu na prethodno navedene, je slučaj diskriminacije i nasilja zbog pretpostavljene seksualne orijentacije nad učenicom šestog razreda osnovne škole "Janko Veselinović" u Beogradu. Slučaj je dospao u medije kada je nakon statusa na društvenoj mreži Facebook, očajna majka ovog

¹² Saopštenje za javnost - GLIC; 14.12.2011 - <http://gayecho.com/glic/?p=424>

¹³ Ibid

šestaka, postavila status u kojem navodi da je njeno dete na novogodišnjoj proslavi škole, po ko zna koji put, žrtva psihičkog i fizičkog maltretiranja. Dvanestogodišnji V.R. za novine priča kako u poslednjih godinu i po dana trpi svakodnevno maltretiranje: "Govore mi da sam peder, gej, devojčica, peško, kreten... Mislim da to rade zato što nisam takav kao oni, što sam niži, slabiji. Kad su me udarali, pokušavao sam da im vratim, ali bezuspešno, uvek ih je bilo više. Jednom su me jurila njih trojica i bežeći od njih uleteo sam u kuću kroz prozor, pošto smo živeli u prizemlju."¹⁴

Poslednji slučaj na koji se požalio novinarima jeste na školskoj proslavi Nove godine u klubu *Trezor*, tom prilikom je izjavio: "U utorak uveče bio sam na toj proslavi. Prvih pola sata sve je bilo u redu. Onda su me napali. Reč je o petorici dečaka iz razreda koji me neprestano zlostavljaju i psihički i fizički. Počeli su da me gurkaju i govore mi: 'Peško, čudaku', a zatim su me šutirali po nogama. Pokušao sam da se odbranim, ali bezuspešno."¹⁵

Povodom ovog slučaja, direktor škole Dragan Stanković dao je svoj uverenja novinarima da će rešiti problem. Međutim, Labris smatra da rešavanje pojedinačnog proble-

ma neće rešiti problem sa kojim se sigurno suočava još mnogo učenika i učenica za čiji slučaj novinari nisu čuli. Očigledno je da propusti nastavnika i ostalog osoblja dozvoljavaju da se ovakav scenario svakodnevno ponavlja. Labris za slučaj V.R. (12), saznaje putem mrežnih medija, internet novina. Ali nakon novogodišnjeg raspusta planira da se obrati upravi škole i traži sistemsko rešavanje problema i ponudi saradnju. Kroz program edukacije Labris sprovodi senzibilizaciju obrazovnih institucija sa osnovnom idejom edukacije nastavnog kadra o istopolnoj orijentaciji i problemima sa kojima se pripadnici ove populacije mogu susresti u najranjivijim godinama odrastanja.

O stepenu nasilja u školama, pored brojnih novinskih članaka, govori i istraživanje Helsinškog odbora za ljudska prava u Srbiji, prema kojem je oko 62 odsto srednjoškolaca bilo svedok fizičkog nasilja, a 13 odsto ispitanika priznalo je da je i sam/ao bio/la žrtva nasilja. S obzirom da je prema istom i sličnim istraživanjima konzervativno i heteronormativno obrazovanje jedan od glavnih uzročnika ovo jeste svakako mesto gde treba raditi na edukaciji i suzbijanju homofobije.

¹⁴ Mali Vuk: Stalno me guraju, šutiraju, nazivaju kretenom - Press online; 30.12.2011 - http://www.pressonline.rs/sr/vesti/vesti_dana/story/195470/Mali%20Vuk:%20Stalno%20me%20guraju,%20%C5%A1utiraju,%20nazivaju%20kretenom.html

¹⁵ Ibid

Žalbe Poverenici za zaštitu ravnopravnosti

Labris je tokom 2011. godine podneo tri pritužbe Poverenici za zaštitu ravnopravnosti zbog diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije i govora mržnje.

Pritužba podneta u aprilu 2011. godine odnosila se na slučaj "System bilbord", povodom bilborda na kojima su se nalazile fotografije gej i lezbejskog para sa natpisom "upravo venčani", postavljeni kao deo izložbe "By the way", od kojih je jedan koji prikazuje gej par, uklonjen zbog pritužbi predstavnika medija i Srpske pravoslavne crkve vlasniku bilborda.

Naime, dvanest austrijskih umetnika je pored izlaganja svojih dela u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine (MSUV) u Novom Sadu, zakupilo i bilborde do 21. aprila, kao izložbeni prostor izlaganja. Međutim, firma "System bilbordi", koja je postavila bilborde gej i lezbejskih parova, uklonila ih je zbog kako su naveli pritiska javnosti, ne objašnjavajući šta to konkretno znači. Kako se kasnije saznaje iz mišljenja poverenice (919/2011) nalog za uklanjanje bilborda došao je od vlasnika bilborda, od kojeg je zakupljen bilbord od strane "System Bilbordi". Stoga je mišljenje poverenice da Dalibor Prodanović, vlasnik i direktor SZTR System bilbord iz Bečeja, za kojeg je Labris podneo prijavu *nije izvršio akt diskriminacije*. U pribavljenom

izjašnjenju Dalibora Prodanovića, navedeno je sledeće:

"System bilbordi" je krajem 2010. kontaktirao MSUV radi reklamiranja izložbe austrijskih umetnika na bilbordima u Novom Sadu ali da je tada kampanja pomerena za mart 2011. Kasnije u februaru, ovu firmu je kontaktirao institut iz Graca i da su u saradnji i uz konsultacije sa MSUV izabrane dve lokacije u gradu gde će se izložiti radovi umetnika (Uspenska ulica i ugao Bulevara Jaše Tomića i Kisačke). U firmi "System bilbordi" navode da ugovor sa institutom iz Austrije nije potpisan, a da je usmeni dogovor bio da plakati budu na bilbordima četiri nedelje. Međutim, plakati su postavljeni 21. marta 2011. ali je ih je posle sedam dana vlasnik bilborda u Uspenskoj ulici kontaktirao i objasnio da ima pritužbe od strane novinara i SPC i da se plaši da će mu bilbord biti oštećen. Tada se direktor "Sistem Bilborda" obratio Živku Grozdaniću direktoru MSUV koji je izjavio da su zadovoljni efektom koji su plakati postigli i da nema potrebe da se plakat posle skidanja vraća. Dalibor Prodanović, direktor "System bilbordi" napominje da niko od zaposlenih u ovoj firmi nema nikakvih predrasuda i da će reklamirati sve što nije u suprotnosti sa Ustavom i zakonima Republike Srbije.

Druga pritužba poslata na adresu poverenice upućena je protiv Dragana Davidovića, monaha Antonija koji je u 30. septembra 2011. na konferenciji za novinare u Medija centru izjavio da će “i ove godine pokušati da spreči paradu” koju je nazvao “paradom srama i paradom seksualnih izopćenika te propagandnim, skrnanim veseljem zabludelih gej jadnika”¹⁶ navodeći da je ona “demonško ismevanje suštine bića ovog naroda”.

Na osnovu ove pritužbe ne postoji zvanično rešenje na internet prezentaciji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, ali Labrisu kao podnosiocu zahteva, dostavljeno je rešenje da je upućen zahtev Draganu Davidoviću da se izjasni na navode iz pritužbe ali da je dopis vraćen sa naznakom pošte da se Dragan Davidović preselio u Valjevo. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, po saznanjima Labrisa, nema ovlašćenja da zatraži novu adresu Dragana Davidovića.

Treća pritužba koja je podneta u ime koalicije protiv diskriminacije odnosi se na diskriminatorne homofobične izjave profesora univerziteta Megatrend, Milana Brdara koji je na predavanju na predmetu Teorija javnog mnjenja, 5. oktobra 2011. godine izneo stav da je homoseksualnost bolest “kao što je čir na želudcu” i da je treba lečiti. Na pitanje studentkinje šta bi trebalo da bude lek za

homoseksualnost, profesor Brdar je odgovorio - promena pola. U slučaju profesora Brdara, zatraženo je da se izjasni na navode iz pritužbe. Još uvek nema odgovora.

Labris smatra da ovi slučajevi jasno ukazuju na ograničenja i poteškoće na koja nailazi Poverenica za zaštitu ravnopravnosti u svom radu. Naime Poverenik za zaštitu ravnopravnosti, u okviru nadležnosti izrečenih Zakonom o zabrani diskriminacije¹⁷, postupa isključivo po pritužbama građana i organizacija za zaštitu ljudskih prava¹⁸, i nema mogućnost samostalnog pokretanja postupka. Tako da ukoliko Poverenik utvrdi da je diskriminaciju izvršilo neko treće lice koje nije obuhvaćeno prijavom, neće biti u mogućnosti da pokrene postupak, ali sa druge strane zbog poverljivosti neće biti u mogućnosti da tu informaciju podeli sa podnosiocem pritužbe, kako bi se postupak ponovo pokrenuo. Takođe, po ovim pritužbama moguće je zaključiti da diskriminaciju može vršiti svako lice koje ne živi na adresi prijavljenog stalnog prebivališta, jer postupak neće biti moguć u tom slučaju. Mišljenje Labrisa je da institucija Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, iako nezavisna, mora imati jaču saradnju sa institucijama poput policije i javnog tužilaštva, u prikupljanju podataka neophodnih za postupanje po

¹⁷ Stav 1, član 33. Zakona o zabrani diskriminacije - Službeni glasnik RS, 22/2009

¹⁸ Pravilnik o radu Poverenika za zaštitu od diskriminacije, Član 15 – Službeni glasnik RS, 34/2011

¹⁶ http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2011&mm=09&dd=30&nav_id=545851

prijavama kao i za pokretanje postupka pred sudom za svaki slučaj gde se utvrdi postojanje diskriminacije.

U 2011. godini prema zvaničnim podacima, kancelariji Poverenika za zaštitu ravnopravnosti podneto je devet predmeta u vezi sa ovim

ličnim svojstvom(seksualna orijentacija). U dva je to bilo samo jedno od ličnih svojstava jer su navedena i još neka.Od devet, dva su još u radu, u jednom je data preporuka a ostali su ili odbačeni /obustavljeni ili nije nađeno da ima diskriminacije u skladu sa zakonom.

SPROVOĐENJE ZAKONA

Tokom 2011. godine donete su neke od najznačajnijih presuda u korist emancipacije prava LGBTIQ populacije.

Međutim i pored toga što su od neprocenjive važnosti, izrečene kazne počinocima prekršaja i krivičnih dela protiv LGBTIQ populacije su više nego simbolične i pokazuju da država nije odlučna da reši problem homofobije. Takođe, dužina postupka i broj predmeta koji su još uvek pred sudovima svedoče o nedovoljnim naporima da se zaštite prava ove manjinske grupe.

Protiv okrivljenih lidera organizacija “Obraz” i “SNP 1389 Naši”, Mladena Obradovića i Miše Vacića, pred Prvim opštinskim sudom u Beogradu je 30. oktobra 2009. godine podignut optužni predlog Kt.br.2260/2009. Oni se terete da su izvršili krivično delo “rasna i druga diskriminacija” iz člana 387.

stav 4. Krivičnog zakonika Republike Srbije. Ovo je prvi put da se u istoriji srpskog pravosuđa ovaj član zakona koristi zbog nasilja i diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije.

Na glavnom pretresu 25. Oktobra 2010. godine, razdvojen je postupak koji se vodi protiv Mladena Obradovića (K.23953/10) od postupka koji se vodi protiv Miše Vacića (K-4071/2010). jer se Vaciću stavlja na teret i nedozvoljeno posedovanje oružja.

Mladenu Obradoviću se u procesu K.23953/10 pred Prvim osnovnim sudom u Beogradu stavlja na teret da je u periodu od 13. do 20. septembra 2009. godine širio i predstavljao ideje koje zagovaraju diskriminaciju zasnovanu na seksualnoj orijentaciji, tako što je organizovao pisanje grafita preteće i uvredljive sadržine “Smrt pederima”, “Beogradom krv će liti, gej parade neće

biti”, “Pederi čekamo vas” i na svom računaru izrađivao propagandni materijal – oglase, plakate, flajere, nalepnice i javne pozive u vezi sa učesnicima skupa - član Rasna i druga diskriminacija iz člana 387 st.4 KZ¹⁹ Krivični postupak je započet 25. oktobra 2009. godine.

Postupak protiv Mladena Obradovića zbog širenja mržnje i netrpeljivosti uoči Parade ponosa 2009. godine još uvek je u toku ali je pred Višim sudom u Beogradu u aprilu 2011. godine nepravosnažno osuđen na dve godine zatvora.- Obradović je optužen za organizovanje nereda tokom Parade ponosa 10. oktobra 2010. godine, on je sa još trojicom optuženih organizovao nered, odredivši grupe koje će činiti nasilje radi izazivanja mržnje na diskriminatorskoj osnovi. Sudija Danko Laušević je prilikom izricanja presude naveo da je “sud proglasio optužene krivim jer su početkom oktobra u stanu u Bulevaru Mihajla Pupina kolovođe Mladen Obradović, Damir Grbić i Krsta Milovanović održali sastanak na kojem su odredili vođe grupa za izazivanje nasilja”.

Članovi “Obraza” Krsto Milovanović i Damir Grbić osuđeni su na po godinu i šest meseci zatvora, dok su ostali optuženi za učestvovanje u neredima osuđeni na kazne od osam meseci do godinu zatvora.

Obradovićeve trudna supruga, Jelena Čalić osuđena je na godinu dana kućnog pritvora.

Milan Antonijević, direktor Komiteta pravnika za ljudska prava smatra da su kazne premale: “Ove kazne su ispod zakonskog minimuma koje je zakonodavac propisao za organizatore i učesnike nasilja. Kada se ima u vidu da smo za vreme Parade ponosa imali nered, da je teško povređeno više ljudi, pre svega policajaca, da je u Beogradu praktično bilo opsadno stanje, onda svakome postaje jasno da je to blaga kaznena politika”. Sa ovim stavom se slaže i profesor kriminologije dr Dobrivoje Radovanović, koji navodi da su takve kazne, uzimajući u obzir veliki broj povređenih kao i veliku materijalnu štetu pričinjenu u toku nereda, nedopustivo niske i da im je trebalo dodati i odluku o naknadi pričinjene štete.

Lider i portparol SNP “1389 Naši” optužen da je u periodu od 18. do 20. septembra 2009. godine širio i predstavljao ideje koje zagovaraju diskriminaciju pripadnika LGBT populacije, tako što je pribavljao i širio propagandni materijal, nalepnice sa tekstom “Nećemo gej paradu, hoćemo patriotsku vladu” i u sredstvima javnog informisanja davao izjave preteće sadržine (Krivični zakon, član 387). Krivični postupak broj K – 4071/2010 počeo je 25. oktobra 2009. godine. Od trenutka razdvajanja postupka u odnosu na Obradovića, u procesu

¹⁹ Krivični zakon Republike Srbije (“Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009 i 111/2009)28

protiv Vacića održana su četiri glavna pretresa, a šest nije održano.

Na poslednjem pretresu saslušani su: Violeta Vacić, majka optuženog, Željko Marković, policijski inspektor, Slobodan Isailović, policijski inspektor i Slobodan Škugović. Predstavnici/ce organizacija Labris i

GSA pojavili su se i u slučaju Obradovića i u slučaju Vacića u svojstvu svedoka. Ostaje da se vidi da li će se konačno pokazati osetljivost na nasilje i pretnje koje konstantno dolaze od strane lidera ovih ekstremističkih organizacija i pokazati da smo ozbiljna država koja je spremna da osudi fašizam.

NASILJE ZBOG PRETPOSTAVLJENE ILI OČIGLEDNE SEKSUALNE ORIJENTACIJE

Pored ovih slučajeva diskriminacije, u 2011. desilo se nažalost i nekoliko ozbiljnijih napada na LGBT osobe, koji su prijavljeni Gej strejt alijansi, a jedan slučaj prijavljen je i Labrisu. On nije prosleđen policiji na obradu, iako je koordinatorka Labrisa policiju obavestila da se napad dogodio. Za neke slučajeve Labris saznaje iz medija, ali je Labris proverio verodostojnost informacija.

Navedeni napadi pokazuju ustaljenu matricu napada, prema kojoj su napadi na pripadnike LGBTIQ populacije u većini slučajeva delo grupe, ređe pojedinca, uglavnom se dešavaju noću i obično im prethodi verbalni napad uz vređanje i omalovažavanje. Takođe pokazuju da su žrtve napada obično nasumično birane zbog pretpostavljene seksualne orijentacije, ali ne treba isključiti

mogućnost da su napadi koji su se dogodili u blizini klubova, u kojima se pripadnici seksualnih manjina okupljaju, planirani.

Prvi zabeleženi napad, koji po vremenu napada odstupa od matrice, dogodio se 18. jula u 14 časova. Ovo odstupanje od matrice zapravo govori o ozbiljnosti slučaja jer se dogodio u sred dana, u jednoj od najprometnijih ulica u Beogradu. U saopštenju koje je GSA objavila povodom ovog slučaja navode se detalji napada: Đ.I. (21) je hodao ulicom ka obližnjoj stanici gradskog prevoza, kada su mu iz pravca parka koji se nalazi u neposrednoj blizini prišla tri nepoznata muškarca i zaustavila ga, navodno tražeći mu cigaretu. Međutim, odmah zatim su počeli da viču i da mu prete izgovarajući najuvredljivije homofobič-

ne psovke. Nakon što su krenuli ka njemu da ga fizički napadnu, Đ.I. je, iako veoma uplašen, uspeo da se odmakne i iz torbe izvadi mobilni telefon da bi pozvao policiju. Ovo je zaustavilo napadače koji su još neko vreme stajali okrenuti ka njemu i iz sveg glasa skandirali “Ubi pедера” a zatim su pobegli u suprotnom pravcu²⁰. Slučaj je, pored GSA prijavljen i policiji, ali je Labrisu status slučaja nepoznat.

U centru Rakovice 26. jula dogodio se još jedan napad koji odstupa od pomenute matrice, po tome što je bio samo jedan napadač. Napadač krupne građe nakon pitanja “Je l’ ste vi pederi?” i pretnji, fizički je nasrnio na dva momka. Jedan od momaka je uspeo da izbegne napad i pobegne, a drugi je zadobio kontuziju glave i modrice.

Na Novom Beogradu je 26. avgusta napadnut dvadesetogodišnji momak. On se sa drugaricom vraćao kući kada im se pridružila grupa momaka. Pošto nije želeo da odgovori na njihovo pitanje o njegovoj seksualnoj orijentaciji, napali su ga i šutirali. Tom prilikom naneli su mu povrede brutalnim udarcima u glavu i telo. Žrtva je zadobila težu kontuziju glave, više masnica i ogrebotina po telu. Takođe, žrtva je napad odmah prijavila policiji, kao i Gej strejt alijansi.

²⁰ Saopštenje za javnost – GSA; 23 jul 2011
- http://www.gsa.org.rs/cms-run/index.php?option=com_content&view=article&id=2869:saopstenje-incident-u-sred-dana-na-ulici-u-centru-beograda&catid=36:aktivnosti&Itemid=60

Napad u kome je povređena A. Ž. dogodio se izmedju 14 i 15 oktobra, oko 4.30 časova u centru grada, u ulici carice Milice. Ministar unutrašnjih poslova Ivica Dačić izjavio²¹ je da je počinitelj uhapšen, ali da mu sudije “nisu odredile policijsko zadržavanje, jer je maloletan”. Prema informacijama iz medija i saopštenja GSA, A.Ž. su napala tri napadača koja su nju i njene dve prijateljice pratila od Zelenog Venca do ugla ulica Carice Milice i Maršala Birjuzova, gde se napad i dogodio. Nakon što su primetili da A. Ž. na sebi ima obeležja LGBT pokreta, jedan od njih je uz psovke nasrnio na nju više puta uzvikujući pitanje da li je ona lezbejka. Ubrzo zatim je počeo da je udara, a onda potegao i nož i napao je. A. Ž. je u napadu zadobila duboku povredu desne šake sa presečenim tetivama dva prsta, kontuziju glave i više masnica i oderotina po telu, koje joj je napadač naneo udarcima pesnicama i nogom. A. Ž. je pretrpeo oštećenje tetiva desne šake.

U noći izmedju 20. i 21. oktobra gej mladić je napadnut i opljačkan u Pionirskom parku, u neposrednoj blizini gej kuba *Pleasure*. U napadu su učestvovala dva napadača od kojih je jedan imao nož. Iako se može izvesti zaključak da je napad bio motivisan razbojništvom, žrtva pljačke navodi da mu je prilikom napada jedan od napadača rekao

²¹ Napad zbog LGBT majice – Kurir; 16.10.2011
- <http://www.kurir-info.rs/crna-hronika/napad-zbog-lgbt-majice-137150.php>

“Pederčino, znamo odakle si izašao²², daj pare!”. Na sreću, incident se završio samo pljačkom, a ne i fizičkim obračunom jer je gej mladić dao sav novac koji je imao. Žrtva nije želela da slučaj prijavi policiji. I. J. napadnut je 31. oktobra rano ujutro u Temerinskoj ulici u Novom Sadu. Dvadesetogodišnji mladić pretučen je i ostavljen da leži bez svesti. Napadači pobegli. “Kada sam se rastao sa drugarom u Temerinskoj ulici, u susret su mi išla dva mladića starosti oko 30 godina. Jedan od njih me je uhvatio za ruku i odmah pesnicama počeo besomučno da udara u glavu, dok je drugi sve to nemo posmatrao. Od silnih udaraca sam se onesvestio i od tog trenutka se ničega više ne sećam”. Mladić je zadobio frakturu nosa i mnogobrojne podlive, a nakon napada je ostavljen da bez svesti leži u lokvi krvi skoro dva sata. Prema navodima I.J. napad je bio motivisan mržnjom prema homoseksualcima. Nema informacija dokle se stiglo sa procesuiranjem ovog slučaja. Prema informacijama o napadu koji se dogodio u noći između 25. i 26. novembra, u strogom centru Beograda u neposrednoj blizini Trga Republike, koji je M.P. (26) prijavio GSA, on je izašavši iz pekare krenuo ka obližnjoj stanici noćnog gradskog prevoza. Tada je mlađi muškarac u društvu još dva mladića počeo da mu dobacuje: “Plavušanu! Alo, pederu, gde si pošao?!”. M.P. ga je

upitao šta želi od njega i rekao mu da ga ostavi na miru uputivši se dalje ka Trgu Republike. Napadač, međutim, nije odustao i uz salvu psovki i homofobičnih uvreda više puta napao M.P. najpre ga šutnuvši u leđa, a zatim ga udarajući pesnicama po glavi. M.P. je pokušavao da se odbrani i pobegne, ali je napadaču “u pomoć” pritekao i njegov drug. M.P. je u jednom od pokušaja da pobegne ka autobusu noćnog prevoza uspeo da telefonom pozove policiju, ali to uopšte nije sprečilo napadača da nastavi da ga tuče i vređa. Na čitav napad koji je trajao nekoliko minuta, niko od prolaznika i ljudi koji su čekali autobus nije reagovao, što se ponavlja po ko zna koji put i postaje pravilo kod ovakvih slučajeva.

Policija je nakon desetak minuta došla i na licu mesta saslušala prvog napadača, dok su ostali u međuvremenu pobegli. Iako je najpre negirao da je učestvovao u napadu na M.P, u jednom trenutku mu je ispred policije glasno zapretio: “Hoćeš sad još dva sata da te bijem?!”, ali policajci na to uopšte nisu reagovali.

Policajci su napadača priveli u policijsku stanicu, a napadnutog mladića odveli u Urgentni centar gde mu je ustanovljena kontuzija glave i lica uz izražene podlive iznad i ispod levog oka. Policija je napadača na kraju pustila i protiv njega podnela samo prekršajnu prijavu.

²² Misleći pritom na obližnji gej klub, “Pleasure”

Ono što najviše zabrinjava kod svih ovih napada jeste izostanak reakcije građana na nasilje koje se događa u njihovoj neposrednoj blizini, kao i neadekvatan odgovor policije na napade koji su prijavljeni. U slučaju napada na M.P. izostanak reakcije policije na dodatne pretnje u njihovom prisustvu je nedopustiv, kao i pokretanje prekršajne prijave za fizički napad motvisan mržnjom prema

LGBTIQ populaciji. Ovakvi postupci organa javnog reda i mira, osim što ne predstavljaju odgovarajuću kaznu meru i izjednačavaju napad motivisan mržnjom sa uzajamnom tučom, verovatno neće sprečiti počinioce da isto delo počine ponovo kada se za to ukaže prilika. Nije na odmet ponoviti da ovakvi postupci organa javnog reda i mira obeshrabruju žrtve napada da prijave eventualni budući napad.

MEDIJI I DISKRIMINACIJA LGBTIQ OSOBA

Osim pomenutog slučaja govora mržnje koji se vodio protiv Dragana Markovića Palme tokom 2011. nije pokrenuto više postupaka zbog diskriminacije u medijima. Ali politički stavovi uredništva, pogotovo štampanih medija bili su itekako naglašavani prilikom izveštavanja. Pogotovo u vreme Parade ponosa, u medijima su se mogli pronaći tekstovi koji u znatnoj meri pristrasno obrađuju aktuelnu temu. Međutim, i bez značajnije analize mogao se uvideti pomak u objektivnom izražavanju u odnosu na prošlu godinu. Međutim senzacionalistički pristup izveštavanju, čak i mimo Parade ponosa jeste nešto što se može zameriti medijima. Slučaj koji je izazvao najviše medijske pažnje osim događaja koji su pratili organizaciju i otkazivanje Parade ponosa 2011, jeste slučaj

javnog deklarisanja devetnestogodišnjeg mladića iz Kuršumlje Stefana Radovića putem nedeljnika "NIN". On se obratio javnosti nakon što su ga se roditelji odrekli i nakon što je napustio dom. Ovaj događaj je postao jedna od glavnih tema skoro svih medija u Srbiji. Kasnije, mediji su počeli da se interesuju za slučaj u nešto drugačijem svetlu, te Stefanov slučaj nije ostao samo priča o homofobiji sa kojom se suočavaju gejevi u malim sredinama, već je počeo da poprima narativ žute štampe. Na kraju, jedini relevantni izvor informacije o tome šta se dogodilo sa Stefanom jesu saopštenja nevladinih organizacija.

Ključni događaji o kojima su mediji izveštavali su: Parada ponosa 2011, 17. maj - Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije, pred-

stavljanje godišnjeg izveštaja Gej strejt alijanse (GSA) o stanju ljudskih prava LGBT osoba u Srbiji “Korak po korak” (prisustvo gradonačelnika Dragana Đilasa svakako je doprinelo povećanju broja članaka), Međunarodni dan ponosa razvijanjem zastave duginih boja s balkona Ministarstva za ljudska i manjinska prava, skup DOSTA JE koji je organizovala Gej strejt alijansa ispred zgrade Vlade Srbije u znak protesta zbog napada na A.Ž. (24) koja je nosila majicu sa obeležjima LGBT. Većina dnevnih listova (Pravda, Dnevnik, Politika, Blic, Press, Kurir, Večernje novosti) je izveštavala o suđenju

vođi Obraza Mladenu Obradoviću za diskriminaciju LGBT osoba, kao i Miši Vaciću lideru organizacije Naši 1389, zbog rasne i druge diskriminacije. U najvećem broju tekstova je odsutan politički prevod nasilja. Internacionalni i regionalni događaji o kojima se intenzivno izveštavalo tokom same realizacije su odobrenje sklapanja istopolnih brakova u saveznoj državi Njujork (jun 2011), otkazana Parada ponosa u Podgorici (maj 2011) nasilje na Paradi ponosa u Splitu (jun 2011)²³.

23 Jelena Višnjić, LGBTIQ populacija u štampanim medijima u Srbiji

ZAKLJUČAK

Tradicionalna ubeđenja i jednostrani heterostereotipni pristup čitavoj realnosti zaslužni su za visok stepen diskriminacije i netrpeljivosti prema pripadnicima LGBTIQ populacije. Mediji senzacionalističkim pristupom i politički pristrasnim izveštavanjem o seksualnim manjinama još više podrivaju ovu netrpeljivost. Iako zadovoljavajuća pravna regulativa, koja se sastoji od Zakona o zabrani diskriminacije, Zakona o rodnoj ravnopravnosti i potpisanih međunarodnih dokumenata o zabrani diskriminacije: Evropske konvencije o ljudskim pravima i Rezolucije o borbi protiv svake diskriminacije i nasilja protiv LGBT osoba, praksa poštovanja prava i zaštita od diskriminacije nije na zadovoljavajućem nivou, ni pored dve

važne nezavisne institucije kao što su Zaštitnik građana (Ombudsman) i Poverenik za ravnopravnost. Stoga su i institucije usled nagle tranzicije, nedostatka lustracije i nedovoljne edukacije o problemima LGBTIQ populacije, nespremlne da spreče diskriminaciju i pronađu sistemski rešenja za njeno suzbijanje.

Vladimir Milanović - Novinska Agencija BETA